

Прегледни научни рад
Примљен: 15. децембра 2023.
Прихваћен: 7. јануара 2024.
УДК 371:811.163.41'243"20"
10.46630/phm.16.2024.57

Александар М. Новаковић¹

Универзитет у Нишу

Филозофски факултет

Департман за србистику

<https://orcid.org/0000-0002-7620-5964>

ЗАПАЖАЊА О НАСТАВИ СРПСКОГ КАО СТРАНОГ ЈЕЗИКА НА ПОЧЕТКУ ТРЕЋЕ ДЕЦЕНИЈЕ XXI ВЕКА

Предмет овога рада је анализа тренутног стања у настави српског као страног језика са циљем стварања јасније слике о њеним актуелним карактеристикама. У раду су коришћене метода теоријске анализе са техником анализе садржаја и дескриптивна метода са техником анкетања. Истраживање реализовано средином јула 2023. године показало је да се настава српског као страног језика континуирано развија и у трећој деценији XXI века. Њен развој праћен је: 1) порастом интересовања предавача, свршених студената српског језика и књижевности или страних језика (пре свих руског и грчког), који у њој проналазе могућност алтернативног запошљавања у струци, али и 2) повећањем броја странаца заинтересованих за учење српског као страног језика услед друштвено-политичких превирања у свету. Због тога она данас постаје једна од важних грана образовања, али и српске привреде, којој предавачи доприносе на више начина – што кроз порезе и доприносе, што кроз укључивање странаца(-инвеститора) из свих делова света у суживот са српским домицилним становништвом.

Кључне речи: српски језик, методика наставе српског као страног језика, предавачи, странци, усавршавање, XXI век

Увод

Убрзани развитак методике наставе српског као страног језика током XX и XXI века не би био могућ без прегалачког рада универзитетских професора, наставника и предавача, захваљујући чијем деловању је дошло до популаризације ове научне дисциплине у оквиру студија србистике. Организацијом округлих столова током 1984. и 1986. године отпочела је ера систематичнијих проучавања у настави српског као страног језика, а отварање Центра за српски као страни језик на Филолошком факултету Универзитета у Београду (1986) утицало је на експанзију интересовања у области наставе српског као страног језика.² Угледни универзитетски професори и сарадници (попут Милорада Дешића, Вељка Брборића, Весне Крајишник, Небојше Маринковића, Никице Стрижак, Биљане Николић Мастоде) усмерили су своју пажњу ка сагледавању наставне праксе и функционалности савремених теорија учења страног језика, постављајући темеље будућим истраживањима

¹ aleksandar.novakovic@filfak.ni.ac.rs

² Више о раду овог Центра прочитати у: KRAJIŠNIK, MARINKOVIĆ 2002 и DEŠIĆ 2007.

у овој области србистике.³ Подршку су им својим радом пружили професори и сарадници других србистичких катедри. Тако је Одсек за српски језик и лингвистику Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду током 2001. године отворио Центар за српски као страни језик. Чланови Центра (Исидора Бјелаковић, Јасмина Дражић, Биљана Бабић, Миливој Алановић, Јелена Редли, Душанка Звекић-Душановић, Јелена Ајдановић) својим научним и наставним радом проширили су видике и омогућили нови поглед на важна питања методике наставе српског као страног језика.⁴ Добру научну и наставну праксу прихватиле су и катедре Филозофског факултета Универзитета у Нишу, Филолошко-уметничког факултета Универзитета у Крагујевцу, Филолошког факултета Универзитета у Бањој Луци, отворивши своје центре за српски као страни језик 2013, 2015, односно 2023. године. У њима су професори (Ирена Цветковић Теофиловић, Марина Јањић на Филозофском факултету у Нишу, Надежда Јовић, Маја Вукић, Александра Лончар Раичевић, Бранимир Станковић, Татјана Трајковић, Александра Јанић, Ивана Митић, Нина Судимац и др.⁵; Милош Ковачевић, Милка Николић, Радивоје Младеновић, Драган Бошковић, Сања Ђуровић на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу; Биљана Бабић, Зорица Никитовић, Нина Говедар, Мијана Кубурић-Мацура на Филолошком факултету Универзитета у Бањој Луци) остварили значајне научне резултате у области српског као страног језика, крчећи пут млађим генерацијама научника спремних да се озбиљно баве важним питањима наставе српског као страног језика.

Осим отварања центара, изузетно важно место у развоју методике наставе српског као страног језика имају и научне конференције *Српски језик као страни језик у теорији и пракси* у организацији Центра за српски као страни језик при Филолошком факултету у Београду. Пет до сада организованих научних конференција (2006, 2010, 2014, 2018, 2022) окупило је велики број србиста, методичара наставе и наставника-практичара у мисији дељења стечених сазнања и искустава, што у ранијим фазама развоја ове научне дисциплине није био увек случај (ЂУРИЋ 1984: 35; МИЛУТИНОВИЋ 1984: 84). Резултати научних конференција сачувани су у пет објављених (истоимених) зборника радова (2007, 2011, 2016, 2020, 2023), који представљају „својеврсне методичке приручнике за све који се баве овом врстом наставе” (КРАЈИШНИК 2016: 10). Реч је о капиталним делима методике наставе српског као страног језика, који представљају публикације највишег научног домета – тематске међународне зборнике радова. Уз наведено, важан тренутак у развоју (методике) наставе припада и акредитацији студијских програма српског као страног језика, чији је циљ едукација будућих наставника српског као страног језика. Први је програм мастер академских студија акредитовао Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу (*Српски језик и књижевност: српски као страни језик*, 2013), а затим су то учинили Филозофски факултет у Новом Саду (*Српска филологија: Српски као*

3 „Сарадници Центра нису запоставили ни науку. Наиме, они учествују на научним скуповима са рефератима који се односе на наставу српског језика као страног. [...] Све ово сасвим јасно показује да Центар није обичан сервис за пружање услуга странцима који хоће да науче српски језик – он прераста у озбиљну наставно-научну установу” (DEŠIĆ 2007: 10).

4 Више о раду овог Центра прочитати у: SUBOTIĆ, VJELAKOVIĆ 2007.

5 Више о раду овог центра прочитати у: NOVAKOVIĆ 2021a.

сїрани језик, 2014)⁶ и Филолошки факултет у Београду (*Срїски језик као сїрани*, 2015). За разлику од претходно наведених високошколских установа, на Филозофском факултету у Нишу акредитован је само предмет *Методика насїаве срїскої језика као сїраної*, чиме је начињен „први корак ка успостављању нових мастерских студија српског као страног језика” (NOVAKOVIĆ 2022v: 27). Захваљујући побројаним активностима, увећао се и број заинтересованих србиста за проучавања у овој области, што је резултовало већим бројем одбрањених завршних (дипломских, мастерских и докторских) радова, али и објављивањем научних чланака, уџбеника и монографија.

Методологија истраживања

Предмет и циљ истраживања

Повољан геостратешки положај српске државе, од њеног постанка до дана данашњег, утицао је да српски језик буде предмет проучавања великог броја странаца. Поставши „један од дипломатских језика у југоисточној Европи” (IVIĆ 1998: 65), српски језик учили су великодостојници – султани, обласни заповедници, краљеви, али и обичан народ који је био упућен на успостављање (основне) комуникације са српским домицилним становништвом. Ако пажљивије погледамо на развојни ток српскога језика, приметимо да се није много тога променило. И дан-данас постоји велики број странаца заинтересованих да науче српски језик из разноразних побуда – пословних, породичних, научних, туристичких и сл. Чини се да под утицајем друштвено-политичких прилика у Европи и свету учење (савременог) српског језика из дана у дан, из месеца у месец, из године у годину добија све већи број поклоника како из редова ученика тако и из редова наставника, те настава српског као страног језика постаје једна од најперспективнијих грана србистике. Наставна пракса нам показује да се све већи број младих србиста одлучује за наставни рад и научна истраживања у овој области, несребично делећи своја искуства, запажања и упорно тражећи одговоре на бројне недоумице. Стога је предмет овога рада анализа тренутног стања у настави српског као страног језика са циљем стварања јасније слике о њеним актуелним карактеристикама.

Задаци истраживања

У складу са формулисаним предметом и циљем истраживања издвојили смо следеће истраживачке задатке:

1. Анализирати профил предавача српског као страног језика.
2. Сагледати основна организациона питања наставе српског као страног језика у садашњости.
3. Издвојити могућности за стручно усавршавање предавача српског као страног језика.

6 „Осим поменутих, Филозофски факултет у Новом Саду акредитовао је и модул *Срїски као немајтерњи и сїрани језик и књижевност* на нивоу основних академских студија” (NOVAKOVIĆ 2022v: 15), што представља пионирски корак у развоју ове гране србистике.

4. Формулисати препоруке за будући рад истраживача и наставника-практичара.

Методе, технике, инструменти и узорак истраживања

Водећи рачуна о предмету, циљу и задацима истраживања, користили смо методу теоријске анализе са техником анализе садржаја, односно дескриптивну методу са техником анкетирања. За потребе истраживања употребили смо специјално дизајнирани упитник (скр. ОНСКСЈ – *О насџави срџској као сџраној језика*).⁷ Упитник се састојао из два дела – први део (укупно 8 питања) био је посвећен прикупљању социодемографских података о испитаницима, док је други део (укупно 44 питања) коришћен ради сагледавања основних карактеристика наставне праксе у тренутку истраживања. Захваљујући побројаним методама, спровели смо детаљну квалитативну и квантитативну анализу, чији су резултати представљени помоћу графикона. Сви подаци су квантитативно анализирани помоћу софтвера *MS Excel*, а користили смо следеће параметре: фреквенцију (f) и проценат (%). Узорак истраживања чинили су одговори предавача окупљених у групи на Фејсбуку под називом *Срџски језик за сџранце: ируја за иредаваче*⁸. Истраживање је реализовано средином јула 2023. године.

Анализа резултата истраживања

У истраживању је учествовало укупно 48 испитаника, и то: 45 особа женског пола и 3 особе мушког пола. Апсолутно сви испитаници, који се баве наставом српског као страног језика, имају завршен факултет. Највећи број испитаника завршио је Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду – 15 предавача (31,25%), Филозофски факултет Универзитета у Нишу – 9 предавача (18,75%), Филолошки факултет Универзитета у Београду – 9 предавача (18,75%), Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу – 3 предавача (6,25%), Филолошки факултет Универзитета у Бањој Луци – 3 предавача (6,25%), Филолошки факултет Универзитета у Берлину – 3 предавача (6,25%), Педагошки факултет Универзитета у Истанбулу – 3 предавача (6,25%) и Педагошки факултет Универзитета у Москви – 3 предавача (6,25%). Највећи број предавача има завршене мастерске академске студије – 27 (56,25%), затим основне академске студије – 18 (37,5%), а 3 предавача (6,25%) имају завршене докторске академске студије. Притом, 38 предавача (64,58%) има завршене студије српског језика и/или књижевности, 8 предавача (16,67%) студије руског језика и књижевности, 3 предавача студије славистике (6,25%), 3 предавача (6,25%) студије грчког језика и 3 (6,25%) предавача студије информатике. Од тридесет и осморо предавача, свршених студената српског језика и књижевности, четрнаесторо је завршило студије српског као страног језика на студијским програмима у Београду и Новом Саду.⁹ У сличном истраживању, које је реализовано средином 2022. године, Александар Новаковић (2022а: 7) долази до сазнања да се у

⁷ Веб-адреса до онлајн-упитника: <http://skr.rs/zi7m>.

⁸ Веб-адреса до странице: <http://skr.rs/z8PE>.

⁹ Више о овим програмима видети у: NOVAKOVIĆ 2022v.

улози наставника српског као страног језика, осим професора руског језика, налазе и професори енглеског, немачког и арапског језика, односно наставници математике. Реч је о уобичајеној наставној пракси која је била актуелна и деведесетих година двадесетог века. Наиме, Никола Кремзер (1984: 31) као посебну групу предавача издваја наставнике којима је матерњи језик српски, а студирали су језик који је слушаоцима матерњи. По свему судећи, они овога пута нису узели учешћа у истраживању. Анкетирани предавачи имају од једне до пет година радног искуства, односно десет година стажа у настави српског као страног језика. Интересантно је да у истраживању нису учествовали предавачи који имају од шест до девет година радног искуства (в. графички приказ 1). Узимајући у обзир годину завршетка последњег нивоа школовања и број година радног искуства, сазнали смо да су предавачи у просеку пет година након завршетка студија почињали да се баве наставом српског као страног језика. Добијени резултати у директној су вези са професионалним статусом самих предавача – 36 предавача (од 48 анкетираних) нема стално запослење, те су у настави српског као страног језика препознали могућност самозапослења и стицања одређене зараде ради обезбеђивања сопствене егзистенције.¹⁰ Дванаесторо предавача, који имају стално запослење, у настави српског као страног језика виде могућност стицања додатне зараде.

Графички приказ 1. *Године радног искуства предавача у настави српског као страног језика*

Осим наведених, као подстицаји за бављење наставом српског као страног језика испитаници су издвојили и следеће разлоге: 1. могућност усавршавања у још недовољно истраженој области, 2. стицање (почетног) радног искуства, 3. љубави према страним земљама и културама, 4. сплет животних околности – живот у иностранству, долазак на радно место у својству замене.

¹⁰ Нажалост, свега 12 испитаника (и то оних са већим бројем година радног искуства) заиста се бави само наставом српског као страног језика. Сви остали имају и додатне послове који немају везе са образовањем.

Тридесет и шесторо анкетираних наставника (75%) већ је током студија било упознато са могућношћу предавања српског језика странцима, захваљујући предметним професорима који су настојали да своје студенте упознају са перспективним могућностима запослења у области србистике. Осталих дванаесторо испитаника се са наведеном могућношћу упознало захваљујући помоћи и саветима својих колега (са студија), познаника и пријатеља који су имали одређена сазнања о настави српског као страног језика. Од укупног броја испитаника (који се баве наставом српског као страног језика) чак 27 испитаника (56,25%) српски језик предаје у приватној школи на интернету, 18 испитаника (37,50%) у приватној школи, а свега 3 испитаника (6,25%) у државној школи. У вези са тим, 36 предавача (75%) наставу реализује путем електронских интерактивних платформи (*Zoom* – 80%,¹¹ *Meet* – 10%, *MS Teams* – 4%, *Skype* – 3% и сл.),¹² док свега 12 предавача (25%) то чини уживо, у конвенционалној учионици. Од 36 предавача, који наставу реализују путем електронских интерактивних платформи, њих тридесет и троје то чини у самосталној организацији, док троје предавача наставу реализује посредством приватних компанија (какве су *Preply* и *iTalki*).¹³ У тренутку реализације истраживања укупан број ученика којима су испитаници држали часове српског језика био је 445, док је тај број далеко већи уколико се погледа период од почетка календарске године – око 1100 ученика. У просеку један наставник има девет ученика, при чему је јасно уочљиво да наставници са више година радног искуства раде са већим бројем ученика – десет, петнаест, па и двадесет. До својих ученика (предавачи који наставу реализују у самосталној организацији) долазе путем друштвених мрежа (Инстаграм и Фејсбук), путем препоруке пријатеља и задовољних ученика или путем огласа на интернет-порталима. Према сведочењу испитаника ученици долазе из свих делова света и великог броја земаља – Русије, Сједињених Америчких Држава, Немачке, Мађарске, Пољске, Енглеске, Канаде, Швајцарске, Малте, Шпаније, Француске, Маурицијуса, Турске, Грчке, Италије, Кине и других земаља.

У погледу организације рада са странцима дошли смо до занимљивих запажања. Чак 27 испитаника сматра да час српског као страног језика треба да траје 60 минута, док 21 испитаник сматра да час треба да траје 45 минута. Сходно томе, разликује се и цена часа. Наставници који сматрају да час треба да траје читав сат своју услугу наплаћују од 1600 до 2000 динара (по часу), док предавачи који сматрају да час треба да траје четрдесет и пет минута у просеку узимају 1200 динара. Притом, морамо нагласити да већина наставника не инкасира целокупни износ, већ део износа узимају власници школа, односно пореска управа. Према правилима школе или сопственом нахођењу анкетирани наставници током курса за један подниво одрже између 60 и 225 часова,¹⁴ при чему се уочава тренд њиховог пове-

11 Платформа *Zoom* по својим карактеристикама представља најфункционалнију платформу за реализацију наставе путем интернета (NOVAKOVIĆ 2021b: 105).

12 Највећи број предавача (чак 80% анкетираних) користи платформу *Zoom* за реализацију својих часова путем интернета.

13 „Настојећи да започну са наставом српског као страног језика, наставници се неретко пријављују на светски познате *системе за вођено учење* (енгл. *Learning Management System*) – *Preply*, *iTalki*, *Verbling* и *Amazing Talker*, који им омогућавају једноставнији долазак до (потенцијалних) ученика и стицање одређене материјалне користи” (NOVAKOVIĆ 2022b: 123).

14 Резултати се у потпуности поклапају са запажањима до којих је раније дошао Александар Нова-

ћања (за 10-20) са повећањем нивоа на коме се српски језик изучава. Ипак, интересантно је да највећи број предавача предаје српски језик странцима на А1, А2 и Б1 нивоу, те да је већи број оних који никада нису имали прилике да се опробају у настави на Б2, Ц1 или Ц2 нивоу познавања српског језика. У погледу наставних материјала које користе у својој наставној пракси, предавачи су сагласни са тим да им комбинација уџбеника даје и најбоље резултате. Зато у настави са одраслим ученицима користе паралелно уџбенике: 1) почетни ниво – *Реч њо реч* (Институт за стране језике), *Учимо српски 1* (Азбукум), *Научимо српски 1* (Филозофски факултет у Новом Саду), *Step by Step Serbian* (Контраст издаваштво); 2) средњи ниво – *Више од речи* (Институт за стране језике), *Учимо српски 2* (Азбукум), *Научимо српски 2* (Филозофски факултет у Новом Саду) и 3) виши ниво – *Сујерсрпски* (Азбукум) и *Грамаџика српскога језика* (ЗУНС). Предавачи који су имали прилике да раде са децом посебно су истакли важност уџбеника Центра за српски језик и културу „Азбукум” из Новог Сада намењене „деци и младима” из серије *Азбуки*. Уз уџбенике, наставници неретко користе и приручнике који им помажу у наставном процесу: *Научимо њадеже* (Филолошки факултет у Београду), *Тестинови за њолајање српскога као сѣранога* (Филолошки факултету у Београду), *Српски језик за сѣранце – џесѣнови, веждања, ипре* (Wydawnictwo Naukowe Uam), *Грамаџика српскога језика за сѣранце* (Издавачка књижарница Зорана Стојановића). Осим приручника, наставници користе и одговарајуће видео-записе на Јутјубу, квизове на *WorldWall*-у, занимљиве објаве на Инстаграм профилима својих колега, фотографије, илустрације, аудио-књиге и подкасте доступне на интернету. Након завршених курсева предавачи своје ученике (уколико имају потребе за тим) упућују у акредитоване центре за проверу ниво познавања језика – Центар за српски као страни језик (при Филолошком факултету Универзитета у Београду), Центар за српски као страни језик (при Филозофском факултету Универзитета у Новом Саду) или у Центар за српски као страни и нематерњи језик (при Филозофском факултету Универзитета у Нишу).

Чак 42 анкетирана предавача настоји да се усавршава у области методике наставе српског као страног језика. Резултати истраживања су нам показали да предавачи посећују научне конференције, семинаре и онлајн-радионице посвећене овој врсти наставе. У првом реду предавачи истичу значај радионице поменутог Центра за српски језик и културу „Азбукум”, а затим и онлајн-радионица и вебинара својих колега: Драгане Васиљевић-Валент, Јоване Дељанин, Катарине Зарић и Тање Перић Лазовић. Ипак, и поред наведеног, предавачи сматрају да би њихови часови били квалитетнији уколико би постојале могућности за додатно усавршавање наставника у оквиру акредитованих програма високошколских институција, као и већи избор уџбеника и приручника (посебно за сваку групу ученика – за Русе, за Кинезе, за Енглеze и сл.), додатног наставног штампаног и онлајн материјала (пре свега за рад са децом), примера часова/лекција, теоријских упутства за почетнике, али и платформе за умрежавање са колегама. Готово сви предавачи примећују прогресивни напредак ове наставне и научне дисциплине („Настава српског као страног језика је знатно унапређена претходних година захваљујући самосталним ковић у свом раду „Најчешће недоумице предавача у вези са наставом српског као страног језика” (2022b).

онлајн-предавачима (тзв. филенсерима), интернету и друштвеним мрежама”), али ипак осећајући да је у питању „ријетка област за коју је још увијек потребно много храбрости због недостатка информација и материјала у раду”.

Закључак

Реализовано истраживање нам је показало да се и у трећој деценији XXI века настава српског као страног језика континуирано развија. Са једне стране, важно место у процесу развитка имају високошколске установе у Републици Србији и Републици Српској, које образују квалитетан наставни кадар, спреман и способан да се опроба у овој посве специфичној научној дисциплини. Са друге стране, употреба интернета, друштвених мрежа, али и дешавања на европској и светској друштвено-политичкој сцени, утицали су да подучавање и учење српског језика добије на значају. Тако се у улози наставника српског као страног језика данас највише налазе наставници српског језика и књижевности, школовани на филолошким и филозофским факултетима у Београду, Новом Саду, Крагујевцу, Нишу и Бањој Луци. Осим њих, неретко наставу реализују и професори страних језика – руског и грчког језика или професори славистике. Међутим, повећање броја наставника српског као страног језика последица је повећања броја заинтересованих ученика. Према прикупљеним подацима, током јула месеца 2023. године српски језик је учило 445 ученика, а њихов број је далеко већи уколико се погледа период од почетка наведене године – око 1100. Имајући у виду да је истраживање спроведено на малом узорку, можемо претпоставити да је реални број ученика вишеструко већи од наведеног. Све то говори у прилог чињеници да настава српског као страног језика представља веома важну грану образовања, али и српске привреде, којој наставници доприносе на више начина – што кроз порезе и доприносе, што кроз укључивање странаца(-инвеститора) из свих делова света у суживот са српским домицилним становништвом.

Према резултатима истраживања, предавачи се почињу бавити наставом српског као страног језика (у просеку) пет година од завршетка студија, узимајући ову врсту наставе као алтернативан вид запошљавања у струци. Због тога се највећи број часова са странцима и реализује путем интернета. Узроци таквом чињеничном стању јесу: 1. рад у приватним школама (које своје пословање заснивају на онлајн-раду), 2. samozapošljavanje наставника (и непостојање могућности за изнајмљивање посебног простора) и 3. жеља странаца да српски језик уче из својих домова/земаља. Нажалост, настава српског као страног језика је примарни и једини извор прихода само наставницима са више од шест година радног искуства, док су сви остали принуђени да, поред наставног рада, обављају и друге послове. Наведени податак нам сведочи да настава српског као страног језика, услед своје сложене природе, захтева од предавача период акомодације и усавршавања, како би били у прилици да сагледају све користи која ова настава са собом носи. И сами наставници сматрају да је потребно покренути званичну платформу за обуку и умрежавање предавача, али и организовати теоријске обуке за почетнике. Зато у намери да освеже и употуне своја (са)знања о овој области, предавачи неретко

посећују онлајн-радионице, семинаре и вебинаре својих колега, који имају вишегодишње искуство у раду са странцима.

Цитирана литература

- DEŠIĆ 2007: Dešić, M. „Dvadeset godina rada Centra za srpski kao strani jezik”. U: *Srpski kao strani jezik u teoriji i praksi* (ur. Milorad Dešić). Beograd: Filološki fakultet, Centar za srpski kao strani jezik, 2007, 7-11. [orig.] Дешић, М. „Двадесет година рада Центра за српски као страни језик”. У: *Српски као страни језик у теорији и пракси* (ур. Милорад Дешић). Београд: Филолошки факултет, Центар за српски као страни језик, 2007, 7-11.
- ĐURIĆ 1984: Đurić, O. „Uvodna reč”. U: *Okrugli sto „Srpskohrvatski jezik kao strani”* (ur. Petar Vučković), Beograd: Institut za strane jezike, 1984, 5-8.
- IVIĆ 1998: Ivić, P. *Pregled istorije srpskog jezika* (priređio Aleksandar Mladenović). Sremski Karlovci – Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, 1998. [orig.] Ивић, П. *Преглед историје српског језика* (приредио Александар Младеновић). Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића, 1998.
- KRAJIŠNIK 2016: Krajišnik, V. „Neka pitanja iz metodike nastave srpskog kao stranog jezika”. U: *Srpski kao strani jezik u teoriji i praksi III* (ur. Vesna Krajišnik). Beograd: Filološki fakultet, Centar za srpski kao strani jezik, 2016, 7-26. [orig.] Крајишник, В. „Нека питања из методике наставе српског као страног језика”. У: *Српски као страни језик у теорији и пракси III* (ур. Весна Крајишник). Београд: Филолошки факултет, Центар за српски као страни језик, 2016, 7-26.
- KRAJIŠNIK, MARINKOVIĆ 2002: Krajišnik, V., Marinković, N. „O aktivnostima Centra za srpski kao strani jezik na Filološkom fakultetu u Beogradu”. *Naučni sastanak slavista u Vukove dane*, 30/1 (2002), 263-266. [orig.] Крајишник, В., Маринковић, Н. „О активностима Центра за српски као страни језик на Филолошком факултету у Београду”. *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 30/1 (2002), 263-266.
- KREMZER 1984: Kremzer, N. „Didaktičko–metodski aspekt nastave srpskohrvatskog kao stranog”. U: *Okrugli sto „Srpskohrvatski jezik kao strani”* (ur. Petar Vučković), Beograd: Institut za strane jezike, 1984, 29-33.
- MILUTINOVIĆ 1984: Milutinović, D. „O specifičnostima ostvarivanja ciljeva nastave srpskohrvatskog jezika kao stranog u Institutu”. U: *Okrugli sto „Srpskohrvatski jezik kao strani”*, Beograd: Institut za strane jezike, 1984, 84-86.
- NOVAKOVIĆ 2021a: Novaković, A. „Aktivnosti Centra za srpski kao strani i nematernji jezik Filozofskog fakulteta Univerziteta u Nišu od osnivanja do danas”. *Philologia Mediana* 13 (2021), 949-971. [orig.] Новаковић, А. „Активности Центра за српски као страни и нематерњи језик Филозофског факултета Универзитета у Нишу од оснивања до данас”. *Philologia Mediana* 13 (2021), 949-971.
- NOVAKOVIĆ 2021b: Novaković, A. „Funkcionalnost elektronskih interaktivnih platformi u onlajn nastavi”. *Nastava i vaspitanje*, 70/1 (2021), 105-125. [orig.] Новаковић, А. „Функционалност електронских интерактивних платформи у онлајн настави”. *Настава и васпитање*, 70/1 (2021), 105-125.
- NOVAKOVIĆ 2022a: Novaković, A. „Inicijalno obrazovanje i mogućnosti stručnog usavršavanja

- nastavnika srpskog kao stranog jezika". *Primenjena lingvistika*, 23 (2022), 7–20. [orig.] Новаковић, А. „Иницијално образовање и могућности стручног усавршавања наставника српског као страног језика”. *Примењена лингвистика*, 23 (2022), 7–20.
- NOVAKOVIĆ 2022b: Novaković, A. „Najčešće nedoumice predavača u vezi sa nastavom srpskog kao stranog jezika”. *Filolog*, 25 (2022), 115–142. [orig.] Новаковић, А. „Најчешће недоумице предавача у вези са наставом српског као страног језика”. *Филолог*, 25 (2022), 115–142.
- NOVAKOVIĆ 2022v: Novaković, A. „Analiza studijskih programa srpski kao strani jezik na filološkim i filozofskim fakultetima u Republici Srbiji”. *Metodički vidici*, 13 (2022), 13–39. [orig.] Новаковић, А. „Анализа студијских програма српски као страни језик на филолошким и филозофским факултетима у Републици Србији”. *Методички видици*, 13 (2022), 13–39.
- SUBOTIĆ, BJELAKOVIĆ 2007: Subotić, Lj., Bjelaković, I. „Centar za srpski jezik kao strani na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu (iskustva i perspektive)”. У: *Srpski kao strani jezik u teoriji i praksi* (ур. Милорад Дешић). Београд: Филолошки факултет, Центар за српски као страни језик, 2007, 173–183. [orig.] Суботић, Љ., Бјелаковић, И. „Центар за српски језик као страни на Филозофском факултету у Новом Саду (искуства и перспективе)”. У: *Српски као страни језик у теорији и пракси* (ур. Милорад Дешић). Београд: Филолошки факултет, Центар за српски као страни језик, 2007, 173–183.

Aleksandar M. Novaković

OBSERVATIONS ON THE TEACHING OF SERBIAN AS A FOREIGN LANGUAGE AT THE BEGINNING OF THE THIRD DECADE OF THE XXI CENTURY

Summary

The paper deal with the current situation in the teaching of Serbian as a foreign language with the aim of creating a clearer picture of its current characteristics. We used the theoretical analysis method with the content analysis technique and the descriptive method with the survey technique. Research conducted in mid-July 2023 showed that the teaching of Serbian as a foreign language is continuously developing in the third decade of the 21st century. Its development is accompanied by: 1) an increase in the interest of lecturers, graduates of Serbian language and literature or foreign languages (primarily Russian and Greek), who find in it the possibility of alternative employment in the profession, but also 2) an increase in the number of foreigners interested in learning Serbian as a foreign language due to socio-political turmoil in the world. That is why today it is becoming one of the important branches of education, but also of the Serbian economy, to which lecturers contribute in several ways – some through taxes and contributions, some through the inclusion of foreigners (-investors) from all parts of the world in coexistence with the Serbian domiciled population.

Key words: teaching of Serbian as a foreign language, lecturers, foreigners, improvement, XXI century